

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОЗБУДОВІ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

INNOVATIVE FINANCIAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF RURAL AREA INFRASTRUCTURE

Юхименко П.І.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та економічної теорії,
Білоцерківський національний аграрний університет

Герасименко І.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Білоцерківський національний аграрний університет

Степанець А.О.

магістрант,
Білоцерківський національний аграрний університет

Yukhumenko Petro

Bila Tserkva National Agrarian University

Gerasimenko Irina

Bila Tserkva National Agrarian University

Stepanets Alina

Bila Tserkva National Agrarian University

Децентралізація бюджетної системи вимагає запровадження інноваційних фінансових технологій залучення інвестиційних ресурсів у розбудову інфраструктури сільських територій, що визначає актуальність вибраної теми дослідження. Доведено, що досконалість інституціонального порядку інвестиційного процесу істотно впливає на ефективність застосування нових фінансових механізмів партнерства держави й бізнесу на ринкових засадах, змінює філософію управління капіталом фінансових інститутів та створює стимули для розвитку підприємницької діяльності. Практичний зміст визначається тим, що теоретико-методологічні положення, висновки та науково-практичні рекомендації становлять наукове підґрунтя розроблення нової цілісної концепції розвитку національної інвестиційної політики сільських територій України.

Ключові слова: фінансові інститути, інституціональний порядок, ефективність, інвестиційна політика, приватний капітал, партнерство.

Децентрализация бюджетной системы требует внедрения инновационных финансовых технологий привлечения инвестиционных ресурсов в развитие инфраструктуры сельских территорий, что определяет актуальность выбранной темы исследования. Доказано, что совершенство институционального порядка инвестиционного процесса существенно влияет на эффективность применения новых финансовых механизмов партнерства государства и бизнеса на рыночных основах, меняет философию управления капиталом финансовых институтов и создает стимулы для предпринимательской деятельности. Практическое содержание определяется тем, что теоретико-методологические положения, выводы и научно-практические рекомендации составляют научную основу разработки новой целостной концепции развития национальной инвестиционной политики сельских территорий Украины.

Ключевые слова: финансовые институты, институциональный порядок, эффективность, инвестиционная политика, частный капитал, партнерство.

Decentralization of the budget system requires the introduction of innovative financial technologies to attract investment resources in the development of rural infrastructure, which determines the relevance of the chosen research topic. The necessity of adaptation of institutional changes of decentralization of the budget system to decentralization of management and performance of the transferred functions to local bodies of newly created communi-

ties is substantiated. The article reveals the institutional problems of the functioning of the new financial mechanism for attracting private funds to build the social economy of rural areas on the basis of partnership between the state and business. It is shown that their solution is especially relevant for rural areas, as the process of decentralization changes the conditions of management and the owner of local natural resources. It is proved that the perfection of the institutional order of the investment process significantly affects the effectiveness of new financial mechanisms of partnership between the state and business on a market basis, changes the philosophy of capital management of financial institutions and creates incentives for business development. Capitalization of natural resource potential on the basis of state-business partnership remains an important problem for rural areas. The author's vision of solving these problems is proposed, which will contribute to the accelerated development of territories and the possibility of attracting private capital on the basis of partnership. The experience of foreign countries in assisting the state in solving similar problems of territorial development, differences in approaches and the purpose of this partnership in the combination of financial resources of socialization of rural areas to their socialization are shown. The practical content is determined by the fact that theoretical and methodological provisions, conclusions and scientific and practical recommendations are the scientific basis for developing a new holistic concept for the development of national investment policy in rural areas of Ukraine on the basis of state-business partnership.

Key words: financial institutions, institutional order, efficiency, investment policy, private capital, partnership.

Постановка проблеми. Сформована нова інфосфера децентралізації бюджетної системи потребує від інститутів національної фінансової системи розроблення адекватного інструментарію політики добробуту та сприяння розвитку. Їх втілення потребує інноваційних фінансових технологій, що дало б змогу більш ефективно та з меншими транзакційними витратами досягати стратегічної мети ефективного використання грошових ресурсів усіх організаційних та фінансових інститутів, а саме з нижчим коефіцієнтом затрат і більшим коефіцієнтом результативності у підвищенні добробуту й вирішенні соціальних та інфраструктурних проблем розвитку сільських територій.

Формування нового конкурентного середовища за умов бюджетної децентралізації спричинило обмеженість можливостей держави, тому живий процес інновацій у розбудові їх соціальної інфраструктури часто приводить до тісного взаємовигідного співробітництва держави, банків, публічних союзів і приватного сектору, яке будується з урахуванням переваг партнерів на ринковій основі, чим є державно-підприємницьке партнерство (ДПП). Україна активно впроваджує цю форму взаємин у практику, що підкреслює актуальність і практичну спрямованість дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переосмислення партнерства на основі ДПП підвищено до рівня ООН, і перші результати було опубліковано у грудні 2003 року Південним центром та Науково-дослідним інститутом ООН соціального розвитку (UNRISD) [1]. Проблемам теоретичного спрямування розуміння ДПП як інструмента розвитку присвячені праці українських науковців П.І. Шилепницького [2], В.В. Круглова, В.В. Стадника [3]; розвитку ДПП на регіональному рівні присвячені праці В.М. Онегіна, Л.А. Батюк [4]; узагальненню світового досвіду та можливості його застосування в українських реаліях – праці А.І. Кредісова, А.О. Білоуса [5]; аналізу ризиків реалізації проєктів ДПП – праці Л.С. Козак та А.А. Ніжнік [6].

Постановка завдання. Метою статті є вдосконалення теоретичних засад і наукове обґрунтування підходів до використання нового фінансового механізму залучення інвестицій на основі партнерства держави й бізнесу у розбудові сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новий інституціональний порядок децентралізації поставив питання пошуку нових фінансових механізмів залучення інвестицій до вирішення проблем місцевого рівня на умовах партнерства держави й бізнесу. Основними передумовами нових взаємин держави й бізнесу на умовах партнерства є такі:

- неоліберальна модель економічного розвитку, яка набула всеохоплюючого характеру (з 1980–1990-х років), яку нині намагається розбудувати Україна [7], що спричинило передачу у приватні руки значної частини державних активів та, відповідно, формування спільної власності у формі державно-підприємницького партнерства;

- прискорена соціалізація суспільної моделі розвитку, що стало причиною для багатьох національних урядів неспроможності модернізувати та розширювати економічну та соціальну інфраструктуру за бюджетні кошти, особливо це стосується сільських територій;

- нова економіка засвідчила, що бізнес більше, ніж держава, показав мобільність, швидкість прийняття раціональних рішень, здатність до нововведень, використання технічних та технологічних інновацій.

Нова фінансова архітектура як наслідок децентралізації та її інституціоналізація створюють умови для активного залучення на партнерських умовах приватного капіталу до розбудови інфраструктурних об'єктів сільських територій. Ця інноваційна форма поєднання фінансових ресурсів для реалізації інфраструктурних проєктів розвитку шляхом різних інституційних змін, а також завдяки використанню фінансово-економічних важелів, а саме субсидій, кредитів, гарантій та інших форм підтримки. В сучасній

теорії поведінкової економіки це нове розуміння прийшло з теорії суспільного вибору, економічного аналізу асиметричної інформації та агентських відносин із теорії ігор [8]. Фундаментальні складові частини відзначених теорій обумовили більш виважену роль інститутів національної архітектури фінансової системи, а ринки, відповідно до теорії Коуза, стали розглядатися з точки зору вирішення проблем в умовах чітко визначених прав власності [9].

Під впливом досвіду розвинених країн світу, практики та наукових розробок щодо провалів ринку й відносної сили і слабкості двох основних інструментів координації суспільства, а саме уряду й ринку, змінився світогляд урядовців на можливості ефективного державно-приватного партнерства у фінансовому господарстві. Його фінансові інститути стали розглядатися як інтерактивне партнерство, яке фінансує і виробляє різноманітні компоненти результатів державної політики в галузі співробітництва і конкуренції. Нові підходи спричинили необхідність формувати новий інституціональний порядок сприяння цьому партнерству на національному рівні через активне запровадження економічних стимулів. Новий інституціональний порядок децентралізації створює умови для реалізації цієї ідеї державно-підприємницького партнерства (ДПП) на ринковій основі в галузі використання потенціалу сільських територій через утворення аутсорсінгів для вирішення визначених завдань (таких як забезпечення харчування у сільських школах, дитячих садочках), туристичних кластерів або здавання в оренду цілих сфер державних послуг (наприклад, транспортної інфраструктури) [10]. Юридичне оформлення цих угод у вигляді контрактів узаконювало це приватне фінансування із залученням банківської системи або ДПП. За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні, станом на 1 лютого 2021 року на умовах ДПП укладено 192 договори, з яких реалізується 39 договорів (29 концесійних договорів, 6 договорів про спільну діяльність, 4 інші договори), 153 договори не реалізується (118 договорів не виконується, 35 договорів розірвано або термін їх дії закінчився) [11].

Отже, високий ступінь впливу конкурентного тиску в умовах неоліберальної моделі розвитку став лише одним аспектом або передумовою його успіху. Спільним для усіх успішних моделей розвитку було поєднання конкуренції, співпраці та створення відповідних інституцій, спрямованих на підтримку бажаного поєднання фінансових ресурсів для досягнення успіху в розбудові сільських територій. Це дуже важливо для практики пошуку моделі розвитку української економіки, яка розвивається в несприятливих умовах та недостатності державних фінансів.

Щодо моделей цього партнерства, то нині найбільшій популярності набуває фінансове співробітництво через формування кластерів як значно кращої колективної та організаційної

спроможності реакції на нові виклики та глобальні зміни. Враховуючи креативний характер розвитку сучасної економіки для розвитку й зміцнення зв'язків науки, виробництва і держави (територіальних утворень), Рада ЄС закликала сприяти формуванню інноваційних кластерів світового рівня, а також регіональних кластерів і мереж. У 2008 році з'явився документ «На шляху до кластерів у Європейському Союзі: втілюючи комплексну інноваційну стратегію», у якому на основі досвіду 3 000 світових кластерів були сформульовані засади політики ЄС щодо кластерів і намічені конкретні завдання в цьому напрямі. Український кластерний рух живий та розвивається разом зі світом, основою якого стає ДПП. На всіх рівнях державної влади слід усвідомити, що це не тільки фінансовий інструмент зростання в нормальних умовах але й організовані, високо адаптивні структури, які є не менш потужним інструментом протидії кризовим явищам.

Оновлена стратегія соціально-економічного розвитку «Європа 2020», прийнята у 2010 році, закріпила цей інноваційний фінансовий інструмент через впровадження державно-підприємницького партнерства як керівну ініціативу Європи з побудови Інноваційного Союзу, зокрема, задля вирішення глобальних соціальних проблем і підвищення конкурентоспроможності ЄС на міжнародному ринку. Бюджет Стратегії становить 336 млрд. євро. Фінансовим інструментом її реалізації є «Політика згуртованості на 2014–2020 роки. Інвестиції в європейські регіони». Всі регіони Європи розділяються на такі три групи:

- менш розвинені регіони (максимальна частка співфінансування проєктів з бюджету ЄС становить 75–85%);
- перехідні регіони (частка співфінансування становить 60%);
- більш розвинені регіони (частка співфінансування складає 50%) [12].

Аналіз практики європейських країн свідчить про те, що інвестування проєктів розвитку сільських територій на основі партнерства держави й бізнесу розглядається їх більшістю як пріоритетний фінансовий інструмент реалізації інноваційної економіки за такими напрямками:

1) стратегічне співробітництво у сферах критично важливих для держави (суспільства) соціальних інфраструктурних інновацій і високотехнологій;

2) забезпечення зв'язків між наукою і бізнесом та трансферу технологій у ринковий обіг;

3) розумна підтримка суб'єктів підприємництва, малих і середніх підприємств, приватних інвестицій у дослідження та інновації, розбудови інфраструктури регіонів за допомогою партнерського фінансування та розподілу ризиків між публічним і приватним партнерами [13, с. 111].

У своєму звіті «Типові законодавчі положення щодо інфраструктурних проєктів, які

фінансуються приватним коштом» UNCITRAL (Комісія ООН з права міжнародної торгівлі) приділяє особливу увагу «інфраструктурним проектам, які передбачають зобов'язання з боку окремих інвесторів здійснити фізичні будівельні та ремонтні роботи або роботи з розширення в обмін на право стягувати плату з населення або з органу влади за користування інфраструктурою та за послуги, що вона генерує» [14].

Під інфраструктурою UNCITRAL розуміє те, що він називає публічними інфраструктурними об'єктами, які роз'яснюються як «фізичні об'єкти, за допомогою яких надаються послуги, необхідні населенню», що стисло означає публічні послуги у країнах континентальної Європи. Визначення UNCITRAL включає різноманітні форми контрактів, які застосовуються у міжнародній практиці реалізації проектів ДПП, а саме концесії, ліцензії, лізинг, «Будуй – експлуатуй – передай» (BOT), «Будуй – передай – експлуатуй» (BTO), «Будуй – орендує – експлуатуй – передай» (BLOT), «Будуй – володіє – експлуатуй – передає» (BOOT), «Будуй – володіє – експлуатуй» (BOO). Головною метою ДПП в інфраструктурі є подолання інфраструктурного дефіциту сільських територій, особливо на регіональному рівні. Створення належних умов взаємодії між кластерною політикою, європейським підходом до смарт-спеціалізації регіонів і політикою децентралізації дасть змогу прискорити розвиток економічного потенціалу сільських територій та зміцнити їх конкурентні можливості на різних рівнях, зокрема на міжнародному.

Формування інфосфери децентралізованого бюджету вимагало удосконалення фінансового механізму реалізації функцій держави, які вона забезпечує через бюджетну систему, сутність яких полягає в досягненні державою публічного статусу, тобто реалізації претензій на служіння суспільним, а не приватним інтересам, на статус суспільного, офіційного і безособистісного інституту. «Під час формування держави розподіл сфер (і типів дій) на суспільну і приватну пов'язано з економічними інтересами, розподіл на формальний (офіційний) і неформальний спосіб дії належить до системи правил і постанов, а на безособистісний і особистісний (персоніфікований) – до способів їх застосування» [15, с. 289]. Принцип міцності держави та її легітимність визначаються способом уміння ефективно інституційним чином окреслити ці межі та дотримуватися них, особливо це стосується партнерства держави й бізнесу через активне використання коштів значного числа платників податків. Необхідно усвідомити, що ДПП – це не єдиний вид взаємодії між державою, банками, громадою і приватним сектором, тому його часто плутають з іншими поняттями. ДПП чітко регулює розподіл ризиків між двома секторами й передбачає фінансову вигоду інвестору, тобто приватному партнеру, що відрізняє ДПП від благодійництва та соціальної відповідальності біз-

несу. ДПП не є приватизацією, після закінчення угоди майно залишається громаді для подальшої соціалізації громадян. Проте в процесі реалізації проектів переплітається система економічних відносин держави й бізнесу в ринковій економіці та система фінансових відносин як система відносин у реалізації конкретних взаємовигідних проектів (серед яких слід назвати інфраструктурні) спільно державними інститутами, банками, органами публічних союзів і приватними компаніями на базі об'єктів державної, муніципальної власності, а також власності інших публічних союзів [16, с. 47].

В сучасній науковій літературі результат цього партнерства часто подається як спільне підприємство, яке побудоване на спільних знаннях та досвіді, яке найкраще задовольняє публічні потреби шляхом відповідного розподілу фінансових ресурсів, ризиків та доходів [17]. Українські науковці ДПП подають як форму співпраці для реалізації суспільно значимих проектів [18]. У Законі «Про державно-приватне партнерство» воно визначається як співробітництво на договірних засадах між двома сторонами, а саме державою та приватними суб'єктами [19]. Якщо виділити базову складову частину, а саме фінанси, то це партнерство необхідно розглядати як специфічні інноваційні форми фінансування проектів і розподілу ризиків між усіма учасниками угоди. Таке трактування цієї дефініції вимагає від українського законодавства доповнення його головною умовою, що визначає відмінність партнерства від традиційних відносин державного та приватного сектору, а саме ефективним розподілом ресурсів, ризиків, відповідальності та доходів, тому що українське законодавство відзначає з двох наявних типів (договірний або концесійний) договірний тип партнерства, при цьому інституційний характер ДПП упускається. Проте саме ця сторона взаємин, яка характеризується створенням організаційної структури у фінансовій системі задля спільної взаємовигідної інвестиційної діяльності, вимагає інституціонального закріплення, оскільки інвестиційна форма є однією з найвпливовіших, адже вона має стратегічну спрямованість, основною метою якої є стимулювання економічного росту і соціалізації сільських територій [20].

До недоліків Закону України «Про державно-приватне партнерство» необхідно віднести «розмитість» відносин, які він покликаний регулювати. Закон не містить чітких інституціональних рамок застосування, пропонуючи орієнтуватися за неконкретними ознаками ДПП і сферам застосування ДПП (галузі народного господарства). При цьому упущений найголовніший фактор ДПП як партнерства, спрямованого на реалізацію проектів, пов'язаних із публічними об'єктами і публічними послугами, що забезпечують належну соціалізацію населення загалом. Також у цьому Законі відсутня чітка фіксація міні-

мальної частки участі у проєкті приватного партнера (зокрема, у розвинених країнах мінімальна частка приватного фінансування складає 25%). У зв'язку з цим навіть мінімальна частка приватного фінансування у спільному проєкті дає змогу відносити його до категорії ДПП, перекладаючи більшу частину відповідальності на державу. Не менш важливою є відсутність чіткого визначення етапів реалізації проєктів ДПП, створення мотивації для іноземних інвесторів, особливо щодо користування природними ресурсами, які складають значну частину незадіяного капіталу сільських територій). Відповідно до ст. 7, державно-приватне партнерство поширюється на об'єкти, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать АР Крим. Тим самим унеможлиблюється реалізація таких проєктів, як будівництво об'єктів приватним партнером з їх подальшим передаванням державному (комунальному) партнеру. Залишається невизначеною роль Державного фонду регіонального розвитку у фінансуванні проєктів ДПП, тоді як за рахунок ДФРР фінансуються проєкти (у 2021 році фінансується 294 проєкти на суму 4,2 млрд. гривень, з яких 148 є перехідними проєктами, що розпочалися у минулих роках [21]) двох пріоритетів, таких як якісне відновлення інфраструктури в регіонах та проєкти економічного розвитку, де велика перспектива партнерства держави й приватного бізнесу в розвитку сільських територій.

Світовий досвід ДПП засвідчує необхідність у процесі формування нового інституціонального порядку виховувати те, що серед основних видів ризиків у такому партнерстві фінансовий ризик [22], який пов'язаний із варіативністю кредитних ставок, курсів обміну валют та інших факторів, що впливають на витрати фінансування проєкту, є найважливішим, тому має бути розроблений інституціональний інструментарій його пом'якшення для приватного капіталу. Особливо це стосується сільських територій, де фінансові ризики доповнюються ринковими.

Практика цілої низки країн засвідчує, що успіх у дорогих інфраструктурних проєктах сільських територій на основі ДПП забезпечує не менше ніж на 40–60% частка інвестиційної участі держави [23, с. 24, 57]. Суттєвою складовою частиною інноваційної інфраструктури у багатьох країнах світу є кластери креативних індустрій. За даними ООН, на частку креативної економіки припадає 3,4% світового ВВП, що становить майже 1,6 трлн. дол. США й удвічі перевищує обсяги щорічних надходжень від міжнародного туризму. Щорічні темпи зростання у різних країнах варіюються від 4,3% до 17,6%, удвічі перевищуючи темпи зростання сфери послуг і в чотири рази перевищуючи темпи зростання сфери промислового виробництва [24]. Україна має значний потенціал розвитку креативного сектору, зокрема у дизайні промислових зразків,

виробництві фото- та відеоконтенту, створенні туристичних кластерів із залученням сільських територій («зелений» туризм).

Зміна парадигми управління полягає у зміні процесу комунікації між владою, бізнесом та суспільством, під час якого встановлюються цілі, пріоритети, віднаходяться форми, методи й процедури досягнення мети та, відповідно, знижуються трансакційні витрати, на які витрачається лівова частка бюджетних коштів (до 30%) [25, с. 84]. В умовах економіки знань швидкість технологічних, інституціональних, макроекономічних змін перевищує швидкість формування знань у державних управлінців. В таких умовах формування нової інфосфери розвитку ДПП в умовах децентралізації та нової економічної поведінки слід здійснювати не лише під впливом сформованої системи цінностей, але й на основі створення механізму адаптації населення до змін шляхом розвитку соціального забезпечення населення, соціальної інфраструктури, сприятливого морально-психологічного клімату в регіоні, зупинення деградації сільських територій.

Формування нового інституціонального порядку України, регулювання економічних взаємин у реалізації політики ДПП і сформована нова архітектура бюджетної системи свідчать про те, що це більше, ніж забезпечення доходів і регулювання державних витрат. Ця політика спрямована на більш ефективне використання нецентралізованих фінансових ресурсів на цілі бюджетної політики у формі ДПП. Новий інституціональний порядок має спрямовуватись на стимулювання й заохочення приватної діяльності і приватних інвестиційних витрат на цю мету, а виконавчі органи держави й публічних союзів сільських територій, крім фіскальних, регулятивних, моніторингових інструментів, мають створювати умови відкритої конкуренції фінансових інститутів з приватним капіталом і розподіляти відповідальність та ризик з недержавними продуцентами в інтересах підвищення продуктивності й ефективності. Дослідники цю диверсифікацію і зміну інструментарію державних фінансів називають формуванням «третьої сили» в управлінні державними фінансами [26]. Її залучення до формування проєктів розвитку сільських територій може попередити численні помилки у підготовці, проведенні конкурсного відбору та подальшому виконанні угоди відповідно до вибраної форми ДПП.

Організація такого партнерства дає підстави розглядати значну частину результатів бюджетної політики як спільний продукт взаємодії багатьох учасників, часто в результаті тісного переплетіння можливостей ринків та держави й витрат бюджетних та приватних інвестиційних ресурсів. Варто відзначити, що навіть в умовах скорочення державних інвестицій (непередбачувані обставини, наприклад, фінансової кризи) і зростання приватної участі у фінансуванні

інфраструктурних державних програм розвитку сільських територій роль держави не послаблюється, а проявляється у зростанні регулювання економічними механізмами й встановленні стандартів і норм у галузях ДПП.

Для територіальних публічних союзів перспективним є напрям державно-приватного партнерства на основі ресурсів за інфраструктуру [27]. В умовах відкритої економіки та формування повноцінного ринку землі цей напрям може сприяти різкому зростанню потоків приватного інвестиційного капіталу із розвинутих країн, що є однією з ключових особливостей глобальної фінансової інтеграції останнього десятиліття.

Сформована в нових умовах глобальна фінансова система спонукає до стихійного формування відповідної нової більш складної структури взаємовідносин і неписаних правил прийняття рішень у фінансовій сфері на національному та місцевому рівнях. Це вимагає від України відповідних змін у формуванні національного інституціонального порядку, який сприятиме швидшій адаптації до процесу глобалізації фінансових ринків та ризиків через інституціональне упорядкування, погодженість і координацію елементів (суб'єктів) фінансової і бюджетної систем. В напрямі нашого дослідження новий інституціональний порядок розвитку ДПП має бути спрямованим на створення умов більш ефективного використання нових фінансових можливостей для вирішення суспільних і економічних проблем, створення умов для більш ефективної соціалізації нових сільських територіальних утворень. Кількість і якість новоствореної інфраструктури в цих регіонах є ключовими факторами розвитку України загалом, справляють позитивний вплив на перспективи зростання добробуту та економічних можливостей забезпечення сільського населення. Більш значна участь приватного капіталу в розбудові соціальної інфраструктури територіальних утворень України як через продаж активів, так і на основі договорів про управління можлива, якщо держава й публічні союзи будуть гарантувати чесну конкуренцію і фінансову ефективність. Інституціоналізація цього процесу забезпечить, щоб участь приватного капіталу сприяла найкращому управлінню галуззю і не створювала непередбачувані фінансові зобов'язання для держави і публічних союзів. Їх фінансова роль залишається дуже важливою, оскільки приватний сектор не зможе забезпечити все фінансування, необхідне для інфраструктури нових сільських територіальних утворень. Як показують дослідження, він виступає і залишається важливою складовою частиною за відсутності достатності власних бюджетних коштів держави й публічних союзів [28].

Важливість для України цього аспекту полягає в тому, що в умовах децентралізації та утвердження ринкової економіки ДПП є альтернативою приватизації в майбутньому природних ресурсів державної та комунальної власності сільських територій, оскільки об'єднує переваги державного та приватного секторів, зокрема соціальну та екологічну відповідальність; громадську підзвітність і пріоритетність дотримання екологічних стандартів у підприємницькому природогосподарюванні; підприємницький підхід до формування фінансових ресурсів, використання інноваційних технологій в управлінні факторами виробництва.

Такий інноваційний підхід у взаємовигідному партнерстві навіть у кризових умовах дає змогу консолідувати фінансові ресурси та вдосконалювати управління ризиком (запобігати кризам, які дорого обходяться), краще розуміти економічні стимули у фінансовій системі (мотивуючи учасників процесу дотримуватися угод і слідувати правилам), удосконалювати шляхи використання приватного капіталу, коштів публічних союзів, державних фінансів і банківського капіталу та ініціативи (відповідаючи вимогам, які б інакше залишилися без достатнього фінансування). В умовах сформованої глобальної фінансової системи це світова тенденція, в якій державні фінанси, банківський капітал розглядають питання про те, як посилити участь приватного капіталу, якою є роль обумовленості [29, с. 186].

Висновки. На основі проведеного дослідження доходимо висновку, що ефективність нового фінансового механізму інвестиційного середовища розвитку сільських територій має ґрунтуватись на принципі міцності держави, щоб забезпечити дотримання фінансової дисципліни й жорстких правил оподаткування, залучення позичкових інвестиційних засобів, які служать звичайним джерелом фінансування державних інвестицій. Найважливішими факторами забезпечення ефективності розвитку ДПП мають бути формування досконалого інституціонального порядку (нормативно-правова база), який регулює діяльність ДПП; перехід до практики відкритості порядку відбору (конкурсний) реалізації ДПП, а також посилення ролі Міністерства фінансів у цьому процесі; забезпечення справедливості контрактів на основі довгострокових зобов'язань, на яких ґрунтується діяльність ДПП і які безпосередньо визначають фіскальний ризик, який має ефективно й збалансовано розподілятися між державою і приватним сектором. Крім того, метою інститутів бюджетної системи має стати прозорий бюджетний облік і повне розкриття усіх фіскальних ризиків.

Визначені фактори сприяння розвитку ДПП є перспективними у дослідженні науковців та обґрунтованні відповідних рекомендацій їх удосконалення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Zammit A. Development at risk: rethinking un-business partnerships. A joint publication by the south center and unriscd. 2003. 328 p. URL: <https://www2.ohchr.org/english/issues/globalization/business/docs/report5.pdf> (дата звернення: 25.08.2021).
2. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика : монографія. Чернівці, 2011. 455 с.
3. Круглов В.В., Стадник В.В. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2 (57). С. 1–7. URL: https://www.researchgate.net/profile/Vitalij_Kruglov2/publication (дата звернення: 04.09.2021).
4. Онегіна В.М., Батюк Л.А. Державно-приватне партнерство та розвиток сільських територій в Україні. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 2. С. 64–71. URL: http://apie.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/apie_2017_r02_a09.pdf (дата звернення: 26.08.2021).
5. Кредісов А.І., Білоус А.О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні. *Економіка України*. 2016. № 2. С. 4–15.
6. Козак Л.С., Ніжнік А.А. Аналіз ризиків у проєктах державно-приватного партнерства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. С. 27–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-35> (дата звернення: 30.08.2021).
7. Романченко В.Б. Сучасна соціально-економічна модель України: її головні ознаки, результати впровадження, доцільність змінення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 144–150. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2020/24.pdf (дата звернення: 27.08.2021).
8. Ziglar J. Partnering for Value. Structuring effective public-private partnerships for infrastructure. Deloitte Development LLC, Foreign Affairs and International Trade Canada, 2009. 32 p. URL: http://www.deloitte.com/assets/DcomPhilippines/Local%20Assets/Documents/dft_ps_partneringforvalue_090710.pdf (дата звернення: 24.08.2021).
9. Coase R. The Problem of Social Cost. *Journal of Law and Economics*. 1960. Vol. 3. № 1. P. 1–44. URL: <http://www2.econ.iastate.edu/clases/ts220/hallam/Coase.pdf> (дата звернення: 03.09.2021).
10. Rall J., Reed J., Farber N. Public-Private Partnerships for Transportation. A Toolkit for Legislators. NCSL Partners Project on PPPs for Transportation, Washington, D.C., 2010. 11 p. URL: <http://www.laneconstruct.com/servlet/servlet.FileDownload?file=015U00000003oMg> (дата звернення: 08.08.2021).
11. Стан здійснення ДПП в Україні. Міністерство економіки України. 2021. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail> (дата звернення: 5.08.2021).
12. Олександр С.В. Стратегія «Європа – 2020»: у центрі – людина. *Європейський діалог*. 2019. URL: <http://dialog.lviv.ua/strategiya-uevropa-2020-u-tsentri-lyudina> (дата звернення: 06.09.2021).
13. Дегтяр А.О. Особливості застосування технологій державно-приватного партнерства в управлінні інноваційними проєктами. *Вісник НУЦЗУ. Серія: Державне управління*. 2017. Вип. 1 (6). С. 105–113. URL: [http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6\(17\)/..._2017_Deg.pdf](http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6(17)/..._2017_Deg.pdf) (дата звернення: 19.08.2021).
14. Типові законодавчі положення щодо інфраструктурних проєктів, які фінансуються приватним коштом UNCITRAL (The United Nations Commission on International Trade Law). 2003. 6 с. URL: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/procurement_infrastructure/2003Model_PFI.html (дата звернення: 06.08.2021).
15. Волков В.В. Силовое предпринимательство: экономико-социологический анализ. Санкт-Петербург : изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2012. 353 с.
16. Чукаєва І.К., Бган А.Г. Державно-приватне партнерство у реалізації проєктів енергетичної інфраструктури. *Економіка і прогнозування*. 2012. № 4. С. 46–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2012_4_6 (дата звернення: 14.08.2021).
17. Definition 2005–2013. The Canadian Council for Public-Private Partnerships. URL: <http://www.pppcouncil.ca/resources/about-ppp/definitions> (дата звернення: 07.08.2021).
18. Шулюк Б.С. Концептуальні засади фінансового механізму державно-приватного партнерства. *Вісник ЖДТУ*. 2018. № 4 (86). С. 117–122. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/154055/153710> (дата звернення: 16.08.2021).
19. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI станом на 2 грудня 2012 року. Ст. 11. URL: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/show/2404-17> (дата звернення: 23.07.2021).
20. Майер О. Оценка эффективности бизнеса / пер. с англ. Москва : Вершина, 2004. 280 с.
21. 294 проєкти регіонального розвитку відібрані для фінансування у 2021 році коштом ДФРР. Міністерство розвитку громад та територій України. 19 лютого 2021 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/294-proekti-regionalnogo-rozvitku-vidibrani-dlya-finansuvannya-u-2021-roci-koshtom-dfrr> (дата звернення: 04.09.2021).
22. Посібник та інструменти для розробки програми ДПП. Ч. 1. World Bank Group, 2021. URL: https://pppagency.me.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/day-3-ppp-manuals_line-ministries-.pdf (дата звернення: 08.08.2021).
23. Национальный доклад «Риски бизнеса в частно-государственном партнерстве». Москва : Ассоциация менеджеров. 108 с. URL: <https://docplayer.com/39142004-Draft-nacionalnyu-doklad-riski-biznesa-v-chastno-gosudarstvennom-partnerstve.html> (дата звернення: 05.09.2021).
24. Рекомендації парламентських слухань на тему «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку». 2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DH6M300A.html (дата звернення: 04.09.2021).

25. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. 2-ге вид. Львів : Кальварія, 2017. 164 с. URL: <https://www.google.com/search?q=УКРАЇНА+2030%3A> (дата звернення: 01.09.2021).
26. Salamon L.M. The New Governance and the Tools of Public Action: An Introduction. *Fordham Urban Law Journal*. 2011. Vol. 28. No. 5. P. 1611–1674. URL: <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2182&context=ulj> (дата звернення: 09.08.2021).
27. Barma H., Kaiser K, Minh Le T., Vinula L. Rents to Riches? The Political Economy of Natural Resource-Led Development. The World Bank, Washington, 2012. 259 p. URL: <http://www.imf.org/external/np/seminares/eng/2013/fiscalpolicy.pdf/rajaragam.pdf> (дата звернення: 07.08.2021).
28. Gray C. Lane T., Varoudakis A. Fiscal Policy and Economic Growth. Lessons for Eastern Europe and Central Asia. Washington D.C., The World Bank, 2007. 356 p. URL: <https://cache-igetweb-v2.mt108.info/uploads/1575/filemanager/bb84e7b5cfe42bf321dfce77b0f011b2.pdf> (дата звернення: 28.08.2021).
29. Савчук Н.О. Вплив сучасних глобальних викликів на організацію бюджетної системи. *Вісник ТНЕУ*. 2014. № 3. С. 185–196. URL: <http://visnykj.tneu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/598/611> (дата звернення: 24.08.2021).

REFERENCES:

1. Ann Zammit. (2003) Development at risk: rethinking un-business partnerships. A joint publication by the south centre and unrisd. 328 p. Available at: <https://www2.ohchr.org/english/issues/globalization/business/docs/report5.pdf> (accessed 24 September 2021).
2. Shylepnytskyi P.I. (2011) Derzhavno-privatne partnerstvo: teoriia i praktyka: monohrafiia [Public-private partnership: theory and practice: a monograph]. Chernivtsi (in Ukrainian). 455 p.
3. Kruhlov V.V., Stadnyk V.V (2017) Derzhavno-privatne partnerstvo yak instrument rehionalnoho rozvytku [Public-private partnership as a tool for regional development]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 2, no. 57, pp. 1–7. Available at: https://www.researchgate.net/profile/Vitalij_Kruglov2/publication (accessed 04 September 2021).
4. Onehina V.M., Batiuk L.A. (2017) Derzhavno-privatne partnerstvo ta rozvytok silskykh terytorii v Ukraini [Public-private partnership and rural development in Ukraine]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, no. 2, pp. 64–71. Available at: http://apie.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/apie_2017_r02_a09.pdf (accessed 26 August 2021).
5. Kredisov A.I., Bilous A.O. (2016) Derzhavno-privatne partnerstvo: svitovyi dosvid ta yoho vykorystannia v Ukraini [Public-private partnership: world experience and its use in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, vol. 2, no. 651, pp. 4–15.
6. Kozak L.S., Nizhnik A.A. (2021) Analiz ryzykiv u proektakh derzhavno-privatnoho partnerstva. [Public-private partnership: world experience and its use in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 27, pp. 27–35. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-35> (accessed 30 August 2021).
7. Romanchenko V.B. (2020) Suchasna sotsialno-ekonomichna model Ukrainy: yii holovni oznaky, rezultaty vprovadzhennia, dotsilnist zminennia. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 23, pp. 144–150. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2020/24.pdf (accessed 27 August 2021).
8. Ziglar J. (2009) Partnering for Value. Structuring effective public-private partnerships for infrastructure. Deloitte Development LLC, Foreign Affairs and International Trade Canada. 32 p. Available at: http://www.deloitte.com/assets/DcomPhilippines/Local%20Assets/Documents/dft_ps_partneringforvalue_090710.pdf (accessed 24 August 2021).
9. Coase R. (1960) The Problem of Social Cost. *Journal of Law and Economics*, vol. 3, no. 1, pp. 1–44. Available at: <http://www2.econ.iastate.edu/clases/ts220/hallam/Coase.pdf> (accessed 03 September 2021).
10. Rall J., Reed J., Farber N. (2010) Public-Private Partnerships for Transportation. A Toolkit for Legislators. NCSL Partners Project on PPPs for Transportation, Washington, D.C. 11 p. Available at: <http://www.laneconstruct.com/servlet/servlet.FileDownload?file=015U00000003oMg> (accessed 12 August 2021).
11. Ministerstvo Ekonomiky Ukrainy (2021). Stan Zdiisnennia DPP v Ukraini. [Status of PPP Implementation in Ukraine]. Ofitsiynyi VEB-SAIT (unpublished). Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail> (accessed 05 August 2021).
12. Oleksandr S.V. (2019) Stratehiia “Yevropa – 2020”: u tsentri – liudyna. Yevropeyskyi dialoh. [Europe 2020 strategy: people at the center. European dialogue] (unpublished). Available at: <http://dialog.lviv.ua/strategiya-yevropa-2020-u-tsentri-lyudina> (accessed 03 September 2021).
13. Diehtiar A.O. (2017) Osoblyvosti zastosuvannia tekhnologii derzhavno-privatnoho partnerstva v upravlinni innovatsiinykh proektamy. *Visnyk NUTsZU. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, vol. 1, no. 6, pp. 105–113. Available at: [http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6\(1\)/_2017_Deg.pdf](http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6(1)/_2017_Deg.pdf)(accessed 19 August 2021).
14. Typovi zakonodavchi polozhennia shchodo infrastrukturykh proektiv, yaki finansuiutsia pryvatnym koshtom UNCITRAL [Typical legislation on privately funded infrastructure projects by UNCITRAL] (The United Nations Commission on International Trade Law), 2003. 6 p. Available at: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/procurement_infrastructure/2003Model_PFI.html (accessed 06 August 2021).
15. Volkov V.V. (2012) Silovoe predprinimatel'stvo: ekonomiko-sotsiologicheskii analiz. S.-P.: izd-vo Evropeyskogo universiteta v Sankt-Peterburge. 352 p.

16. Chukaieva I.K., Bhan A.H. Derzhavno-privatne partnerstvo u realizatsii proektiv enerhetychnoi infrastruktury [Public-private partnership in the implementation of energy infrastructure projects]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 4, pp. 46–53. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2012_4_6 (accessed 14 August 2021).
17. Definition 2005–2013. The Canadian Council for Public-Private Partnerships. Available at: <http://www.pppcouncil.ca/resources/about-ppp/definitions.html> (accessed 07 August 2021).
18. Shuliuk B.S. (2018) Kontseptualni zasady finansovoho mekhanizmu derzhavno-privatnoho partnerstva. *Visnyk ZhDTU*, vol. 4, no. 86, pp. 117–122. Available at: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/154055/153710> (accessed 16 August 2021).
19. Pro derzhavno-privatne partnerstvo: [About public-private partnership] Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2010 roku № 2404-VI stanom na 02.12.2012. St. 11. Available at: <http://www.zacon4.rada.gov.ua/show/2404-17> (accessed 23 August 2021).
20. Mayer O. (2004) Otsenka éffektivnosti byznesa. Per. s anhl. (in Russian). Moscow: Vershyna. 280 p.
21. Ministerstvo rozvytku ghromad ta terytorij Ukrainy (2021) 294 proekty rehional'noho rozvytku vidibrani dlya finansuvannya u 2021 rotsi koshtom DFRR. [294 regional development projects have been selected for funding in 2021 by the State Fund for Rural Development]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/294-proekti-regionalnogo-rozvitku-vidibrani-dlya-finansuvannya-u-2021-roci-koshtom-dfrr> (accessed 04 September 2021).
22. World Bank Group (2021). Posibnyk ta instrumenty dlja rozrobky prohramy DPP. Chastyna 1 [Guide and tools for developing a PPP program. Part 1]. Available at: https://pppagency.me.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/day-3-ppp-manuals_line-ministries-.pdf (accessed 08 August 2021).
23. Natsyonal'nyy doklad (2007) “Rysky byznesa v chastno-hosudarstvennom partniorstve” [Business risks in public-private partnerships]. Moscow: Assotsyatsyya menedzherov. 108 p. Available at: <https://docplayer.com/39142004-Draft-nacionalnyy-doklad-riski-biznesa-v-chastno-gosudarstvennom-partniorstve.html> (accessed 05 September 2021).
24. Rekomendaciji parlamentskykh slukhanj na temu (2018) “Nacionaljna innovacijna systema: stan ta zakonodavche zabezpechennja rozvytku” [National innovation system: state and legislative support of development]. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DH6M300A.html (accessed 04 September 2021).
25. UKRAYINA 2030: (2017) Doktryna zbalansovanoho rozvytku [The doctrine of balanced development]. Vydannya druhe. L'viv: Kal'variya, 164 p. Available at: <https://www.google.com/search?q=UKRAYINA+2030%3A> (accessed 01 September 2021).
26. Lester M. Salamon. (2011) The New Governance and the Tools of Public Action: An Introduction. *Fordham Urban Law Journal*, vol. 28, no. 5, pp. 1611–1674. Available at: <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2182&context=ulj> (accessed 09 August 2021).
27. Barma H., Kaiser K, Minh Le T., Vinula L. (2012) Rents to Riches? The Political Economy of Natural Resource-Led Development. The World Bank, Washington, 259 p. Available at: <http://www.imf.org/external/np/seminares/eng/2013/fiscalpolicy.pdf/rajaram.pdf> (accessed 07 August 2021).
28. Gray C. Lane T., Varoudakis A. (2007) Fiscal Policy and Economic Growth. Lessons for Eastern Europe and Central Asia. Washington D.C., The World Bank, 356 p. Available at: <https://cache-igetweb-v2.mt108.info/uploads/1575/filemanager/bb84e7b5cfe42bf321dfce77b0f011b2.pdf> (accessed 28 August 2021).
29. Savchuk N.O. (2014) Vplyv suchasnykh hlobalnykh vykykiv na orhanizatsiiu biudzhetnoi systemy [Influence of modern global challenges on the organization of the budget system]. *Visnyk TNEU*, no. 3, pp. 185–196. Available at: <http://visnykj.tneu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/598/611> (accessed 24 September 2021).